

Naukowcy ostrzegają, że ocieplenie klimatu najdotkliwiej dotknie rzeki i społeczności żyjące nad rzekami, w postaci suszy, powodzi czy chorób przenoszonych drogą wodną. Kryzys klimatyczny ma bezpośredni wpływ na zapasy wody w Polsce. Chociażby w 2019 roku, Polska doświadczyła suszy, w wyniku której główna stan wody w Wiśle osiągnął niemal rekordowo niski poziom. Z tego też powodu, poza ograniczeniem zanieczyszczeń przyczyniających się do ocieplenia klimatu, konieczne jest również zwiększanie poczucia odpowiedzialności społecznej za rzeki.

Odpowiedzialność za rzeki jest częścią szerszej koncepcji odpowiedzialności środowiskowej, na którą składają się zadania takie jak tworzenie, i umożliwianie podejmowania odpowiedzialności za środowisko wśród właścicieli ziemskich, użytkowników zasobów naturalnych, którzy zarządzają naturą w taki sposób by ją chronić wraz z jej dziedzictwem kulturowym i przyrodniczym. Współczesna nauka ujmuje relacje człowieka z naturą przez pryzmat modelu 'Natura-Contribution-to-People' (N-C-P), który zwraca uwagę na to że człowiek buduje relacje z otoczeniem poprzez praktyki kulturowe. Takie ujmowanie relacji człowiek-natura zwraca uwagę na praktyki człowieka i korzyści, które odnosi on z przebywania na łonie natury (kulturowe usługi ekosystemów) i na powstałe wartości. Jest to zatem odpowiednia perspektywa badawcza do badania emocji i wartości przyrodniczych budowanych w trakcie wypoczynku nad rzekami.

Proponowane badania naukowe, integrują teorie emocji i relacyjnych wartości przyrodniczych w celu poznania jak wypoczynek nad rzekami wpływa na poczucie odpowiedzialności za rzeki na obszarach wiejskich w Polsce. By zrealizować powyższy cel, pytamy o to w jaki sposób emocje i relacyjne wartości wykreowane w trakcie wypoczynku nad rzeką prowokują poczucie odpowiedzialności. Proponujemy trzy pytania pomocnicze. Po pierwsze, ciekawi nas jakie formy wypoczynku prowokują w uczestnikach poczucie odpowiedzialności za rzeki. Po drugie, w jaki sposób emocje i wartości przyrodnicze pomagają budować poczucie odpowiedzialności za rzeki? Po trzecie, chcemy zbadać czy możemy zaobserwować różnice pomiędzy społecznością lokalną a gośćmi wypoczywającymi nad rzekami?

W proponowanym modelu posługujemy się koncepcjami badawczymi takimi jak emocje, relacyjne wartości przyrodnicze, przywiązanie do miejsca, solidarność ekologiczna, poczucie związku z naturą oraz odpowiedzialność za środowisko. Badania prowadzone będą nad rzekami ważnymi dla społeczności lokalnych, ale będące również obszarami ciekawymi pod względem wypoczynku dla turystów odwiedzających daną okolice. Wybraliśmy rzeki lokalnie istotne, ponieważ mamy nadzieję że uda nam się pokazać kompleksowość relacji pomiędzy wypoczynkiem a poczuciem odpowiedzialności środowisko rzeczne. Jest to cały czas niedostatecznie zbadany obszar badawczy w Polsce.

Projekt integruje jakościowe i ilościowe metody badawcze. Do przeprowadzenia badań wyznaczymy trzy obszary nadrzeczne na terenie Polski, które charakteryzują się odmiennym dziedzictwem przyrodniczo-kulturowym. Do badań zaproszeni zostaną wypoczywający nad rzekami członkowie lokalnych społeczności jak i odwiedzający te obszary turyści. Docelowa próba badania ilościowego to około 400-500 ankiet na każdym z wybranych obszarów. Co trzeci zaobserwowany odwiedzający będzie poproszony o wypełnienie kwestionariusza. Indywidualne wywiady pogłębione odbędą się na wszystkich wybranych obszarach z około 20 respondentami.

Wyniki projektu przyczynia się do pogłębienia wiedzy na temat mechanizmów dzięki którym to w jaki sposób wypoczywamy na łonie natury przyczynia się do poczucia odpowiedzialności za przyrodę; w tym konkretnym przypadku za rzeki. Nowatorstwo projektu leży przede wszystkim w tym że podkreślamy rolę emocji w kontekście wypoczynku nad rzekami i tego w jaki sposób emocje przekładają się na relacyjne wartości przyrodnicze i poczucie odpowiedzialności. Wyniki projektu będą rozpowszechnione poprzez publikacje naukowe, publikacje popularno-naukowe oraz stronę internetową projektu i eksperyment artystyczny.